

ISBN-978-86-6194-012-5

**АКАДЕМИЈА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЈУЖНА СРБИЈА
ОДСЕК ВИСОКА ШКОЛА ЗА ВАСПИТАЧЕ БУЈАНОВАЦ**

**ACADEMY OF PROFESSIONAL STUDIES SOUTH SERBIA
DEPARTMENT FOR PRESCHOOL TEACHERS BUJANOVAC**

**ПОГЛЕД У БУДУЋНОСТ: ДЕМОКРАТСКИ И
РЕФЛЕКСИВНИ ПРИСТУП ПРАКСИ ПРЕДШКОЛСКОГ
ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА**

**Зборник радова са Прве научно-стручна конференције међународног
карактера**

**A LOOK INTO THE FUTURE: A DEMOCRATIC AND
REFLECTIVE APPROACH TO THE PRACTICE OF
PRESCHOOL EDUCATION**

**Collection of papers of the first scientific and professional conference of an
international character**

Октобар, 2024.
October, 2024.

Зорица Веиновић*

Факултет за образовање учитеља и васпитача, Београд
Универзитет у Београду

МЕТОДИКА УПОЗНАВАЊА ОКОЛИНЕ И ОСНАЖИВАЊЕ (БУДУЋИХ) ВАСПИТАЧА ЗА ПОДРШКУ ДОБРОБИТИ ДЕТЕТА

Апстракт: Један од кључних појмова у новој концепцији основа програма предшколског васпитања и образовања јесте добробит детета. Документом су, као део стратегије васпитача у развијању реалног програма, пројектовани и принципи којима се треба руководити у процесу подршке добробити детета, а један је и принцип интегрисаности. Њиме се предвиђа учење као интегрисано искуство детета, не као појединачна активност из одређене образовне области или на основу појединачног аспекта развоја. Улога методике упознавања околине неспорна је у професионалном образовању васпитача, будући да је област упознавања околине према својим специфичностима интегративна и представља погодан терен да се теме из упознавања околине које су интересантне и важне деци реализују у контексту других области. Такође, развијајући компетенције да подрже и подстакну интересовање деце за природне и друштвене појаве и процесе, да креирају прилике за њихово истраживање и учење животно-практичних активности, учећи како да помогну деци да открију и разумеју аспекте проблема који их интересују а тичу се упознавања околине, (будући) васпитачи се оспособљавају за подршку добробити детета кроз делање и односе, као и примену свих принципа у том процесу. У раду ће бити речи и о неким изазовима са којима се будући васпитачи суочавају у разумевању и примени нових основа програма предшколског васпитања и образовања, као и могућим решењима и алатима које нуди методика упознавања околине. Неки од њих су: како подстаћи интересовање деце за неке животно-практичне активности које

---

* zorica.veinovic@uf.bg.ac.rs

јесу важне и актуелне њима и њиховој заједници; како одржати баланс између уважавања дечјих интересовања и иницијативе, с једне, и краткорочног планирања и систематичности у развијању пројекта, с друге стране; како планирањем и реализацијом једне ситуације учења постају компетентнији за развијање пројекта у целисти и обрнуто. У раду се проблематизује и начин како методика упознавања околине може допринети оснаживању (будућих) васпитача у остваривању континуитета у образовању из угла једне кључне образовне компетенције за целоживотно учење.

Кључне речи: добробит детета, принципи развијања реалног програма, васпитач, методика упознавања околине.

Увод

Један од кључних појмова у новој концепцији *Основа програма предшколског васпитања и образовања* јесте добробит детета, сложен конструкт са персоналном, делатном и социјалном димензијом које су међусобно повезане и узајамно зависне (*Osnove*, 2018). Као циљ програма постављена је управо подршка добробити детета кроз односе и делање, а документом су предвиђене стратегије и пројектовани принципи којима се треба руководити у том процесу. У раду се бавимо улогом методике упознавања околине (у даљем тексту: методика УО), могућим решењима и алатима које нуди у оснаживању васпитача да подрже добробит предшколске деце и да квалитетније разумеју поједине аспекте концепције програма који се на ту подршку односе. Фокусирали смо се на неке принципе и стратегије препоручене програмом, као и на изазове у погледу њиховог разумевања и примене са којима се у том контексту суочавају будући васпитачи, а које смо препознали у наставној пракси у току њиховог иницијалног образовања.

У питању су принцип интегрисаности, стратегија пројектног планирања и постављање темеља компетенција за целоживотно учење, пре свега математичке, научне и технолошке компетенције.

Принцип интегрисаности

Дете посматра стварност у њеној целовитости, реагује на њу целим својим бићем и ствара о њој јединствену слику кроз когнитивно, сензомоторно, емоционално и социјално искуство (Vilotijević i Vilotijević, 2008; Miljak, 2009; Mišćević Kadijević, et al., 2019; Nedimović et al., 2022). Имајући то у виду, стварање прилика за интегрисано учење има функцију подршке добробити деце, док је принцип интегрисаности оправдано предвиђен програмом као део стратегије васпитача у развијању реалног програма. С друге стране, у програму се у појашњењу овог принципа сугерише учење као интегрисано искуство, „а не према унапред испланираним појединачним активностима на основу аспекта развоја или образовних области и издвојеним садржајима подучавања“ (*Osnove programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja*, 2018: 36). Тако, наспрам интегрисаног учења деце, на супротни крај континуума постављају се активности везане за појединачне области, што у свести будућих васпитача отвара простор за преиспитивање значаја методика појединих области, укључујући и методике УО.

Од којег год значења интегрисаности да пођемо – интегрисаности области/научних дисциплина, повезаности ситуација учења са стварним животом или повезаности детета у заједници са другом децом и васпитачима (Miljak, 2009), област упознавања околине (у даљем тексту: област УО) представља „плодно тло“ за интегрисано учење. У њој су интегрисане теме из природних и друштвених научних

дисциплина, на којима се може стварати мрежа разноврсних прилика да дете целовито и вишеаспектно, самостално или сарађујући са другима истражује аспекте свог окружења које му побуђују радозналост. Аналогно, и сама методика УО има значајан допринос у погледу наведених фактора за обезбеђивање интегрисаног учења. У питању је интердисциплинарна наука, која обухвата сазнања из одређених природних и друштвених, као и педагошко-дидактичких наука, а један задатак је оспособљавање студената за планирање и реализацију васпитно-образовног рада у сложеној области УО. Ова обука подразумева да се, засновано на одговарајућим методичким и сазнањима из природних и друштвених наука, успешно примењују методе активног учења, а деца подстичу и оспособљавају да посматрају, експериментишу, практично манипулишу, дискутују, закључују, што одговара како феноменима из области УО који су предмет проучавања и карактеристикама научне писмености, тако и узрасним карактеристикама предшколске деце и њиховој потреби за целовитим учењем. Значајно место у методици УО има и оснаживање студената за примену кооперативног учења, што је значајна компетенција у контексту препоруке о учењу кроз односе. Тако, васпитач постаје компетентан да успешно креира подстицајне прилике за учење о природним и друштвеним појавама које могу бити предмет децје знатижеље, да обезбеди одговарајуће ресурсе и подржи децу у примени што ефикаснијих стратегија проучавања неког проблема, те тако допринесе персоналној, делатној и социјалној димензији њихове добробити. Коначно, област УО због наведених специфичности представља погодан терен да се теме које су интересантне и важне деци реализују у контексту других образовних области. Од васпитача се

очекује повезивање знања из различитих области, као и примена методичких знања у развијању реалног програма (Nedimović et al., 2022). Чињеница да дете учи интегрисано, те да је потребно креирати прилике за овакво учење, неослобађа (будућег) васпитача обавезе да познаје специфичности области УО, као и сваке друге образовне области и одговарајуће методике. „Интегрисана васпитно-образовна активност је систем у коме компоненте из различитих области представљају подсистеме који функционишу као јединствена целина“ (Mišćević Kadijević, et al., 2019: 90), а свакој квалитетној синтези претходи добра анализа.

Пројектно планирање

Пројектно учење темељи се на претпоставкама праксе оријентисане ка детету и на уверењу да је конструисање знања најделотворнији вид учења, те да се одвија кроз интеракцију детета са светом који га окружује и социјалну интеракцију са другима (Lev i sar., 2022). Приступ подразумева „начин учења заснован на добробити, односима и делању“ (Krnjaja i Pavlović Breneselović, 2017: 8). У складу са одређењем активног учења као процеса конструисања властитог знања током ангажовања у релевантним активностима и учешћа у комуникацији са другима (Pešikan, 2013; Vulfolk i sar., 2014), дете у оквиру пројекта активно учи. Укључено је у игру, истраживање и животно-практичне ситуације (у локалној заједници), у сарадњи са вршњацима и одраслима (Krnjaja i Pavlović Breneselović, 2017). Да би деца заиста учествовала у овим активностима, услов је да се пројекат односи на проблеме и питања који су деци смислени и одговарају њиховим афинитетима (Lev i sar., 2022). Неколико је недоумица које

будући васпитачи показују у контексту примене рада на пројекту, а у вези су са наведеним карактеристикама пројектног приступа учењу.

Једна таква недоумица односи се на уверење да васпитач мора чекати да деца „спонтано“ испоље интересовање за неки проблем или тему, како би се пројекат покренуо или развијао из једне у наредну фазу. Сматрамо је последицом површног тумачења препоруке у програму да се у избору теме пројекта *полази од* специфичних потреба, осећања и интересовања деце. Неки аутори као приступе у избору теме пројекта издвајају један у којем тему бира васпитач у оквиру онога што сматра важним за децу и уз њихову евентуалну сагласност и други у којем тему бирају деца уз сагласност васпитача (Miljak, 1999 i Slunjski, 2001. према: Ковачевић, 2022). С једне стране, из описа је јасно да осим подршке васпитача идеји деце о избору теме пројекта, васпитач може бити иницијатор овог избора. С друге стране, предлог, осим приступа у којем се уважавају дечја интересовања и деца јесу активни доносиоци одлуке, обухвата и приступ у којем су деца пасивни учесници који се „мире“ са одлуком васпитача. Јасно је да су предлози међусобно супротстављени, те да први приступ као критеријум поставља дечју заинтересованост, што јесте у складу са новом концепцијом програма, док други као критеријум поставља „важност“ (из васпитачеве перспективе). Уз наведене издвајамо и „сценарио“, у којем васпитач идентификује тему или проблем са становишта значаја за одређену групу деце, а затим разноврсним подстицајима провоцира дечју заинтересованост. Овај приступ је значајан са становишта методике УО, будући да је у области УО много тема које носе обележје „важности“, а неке се тичу вршњачког насиља, безбедности у саобраћају или сензитивности деце за природу. У том контексту, задатак методике УО

је и да оспособи студенте да препознају животно-практичне активности које јесу актуелне и важне деци и њиховој заједници, те да одабиром провокативних дидактичких средстава, пажљиво осмишљених игара или проблемских ситуација и дискусије о њима подстакну интересовање деце. Циљ је оспособљавање будућих васпитача да креирају прилике за учење које укључују како критеријум важности, тако и критеријум уважавања специфичних потреба, осећања и интересовања деце.

На претходно се надовезује и питање баланса између уважавања дечјих интересовања и иницијативе, с једне, и краткорочног планирања и систематичности у развијању пројекта, с друге стране. Прецизније, питање се односи на улогу планирања и реализације појединачних ситуација учења у оквиру пројекта, а методика УО нуди могуће стратегије њиховог креирања као прилика за ангажовање различитих аспеката развоја деце, уз истовремену обавезну подршку њиховим афинитетима. Стратегије проистичу из чињенице да спонтана игра, у току које деца ангажују све аспекте развоја, чини велики део њихове свакодневнице, а да је задатак одраслог „да ту игру проширује и у њу уводи елементе развојне новине, односно онога што дете још увек није савладало током свог развоја“ (Буђеvac и Ковачевић, 2020: 467). Утемељење налазимо у захтеву „рашчланите сложене проблеме у оствариве целине“ (Lev i sar., 2022: 26) или препоруци да се пројекат може скицирати „као мрежа појмова или попис питања васпитача и деце“ (Кrnјaja и Pavlović Breneselović, 2017: 25). Планиране ситуације учења могуће је организовати око подтеме пројекта, питања или хипотезе за решење проблема обухваћеног пројектом. Овим ситуацијама може се приступити као приликама да деца дубље истраже

нека питања из области УО која су им изазовна (на пример, у пројекту *Како се бринемо о кућним љубимцима*, питања могу бити: чиме се хране кућни љубимци, које активности воле или не воле, код кога их водимо ако се разболе итд.), да истовремено развијају компетенције за учење, те осете радост због успеха и развијају самопоуздање. Такве ситуације учења захтевају пажљиво осмишљавање. Такође, током практичне обуке у оквиру методике УО, планирањем и реализацијом једне ситуације учења студенти постају компетентнији за развијање пројекта у целости и обрнуто. У томе им помаже подстицај да на једну ситуацију учења могу гледати као на „мини пројекат“ у оквиру ширег пројекта, део веће целине, будући да структура и логика појединачне ситуације учења прати фазе пројекта од отварања, преко развијања до затварања. Пројекат структуром подсећа на добру причу која има почетак, средину и крај (Chard, 2000 према Çabuk & Naktanir, 2010), а исто важи и за планирану ситуација учења. Истовремено, планирањем и реализацијом једне или више повезаних ситуација учења, будући васпитачи уче не само да ослушкују, већ и подстичу и одржавају интересовања деце.

Континуитет предшколског и основношколског васпитања и образовања

Континуитет у образовању остварује се „постављањем темеља целоживотног учења и темеља развијања образовних компетенција“ (Osnove 2018: 10). Једна од њих је математичка, научна и технолошка компетенција, а улога методике УО у остваривању основа њеног развоја проистиче из специфичности ове методике и тема из природних и друштвених научних дисциплина интегрисаних у област УО. Уместо да учи чињенице о природним и друштвеним феноменима, за предшколско дете је значајније да о њима активно учи, будући да је активно учење

усклађено са карактеристикама узраста, те да доприноси целовитом развоју деце, у смислу стимулативности окружења којим се подстичу мисаони процеси и моторичке активности (Vulfolk i sar., 2014). За учење о овим феноменима важно је да их деца посматрају, постављају хипотезе, анализирају, дискутују и сл. и да тако уче да се баве науком (Martin, 2008), а осим што је овакав приступ релевантан са становишта предмета истраживања, доприноси и њиховом бољем разумевању. Деци је потребно креирати прилике да истражују околину, као што истраживач чини у свом подручју истраживања (Vujičić, 2013), а практиковање активности карактеристичних за научно истраживање води и развоју научне писмености деце (Marušić Jablanović i Blagdanić, 2019). Рано излагање деце научним феноменима доприноси развоју позитивног односа према науци и бољег разумевања научних концепата о којима ће у току школовања формално учити (Vujičić, 2013).

Бавећи се методиком УО у склопу иницијалног образовања, будући васпитачи се оспособљавају да, базирано на знањима из природних и друштвених научних дисциплина, методички обликују и подстичу истраживачки рад деце, те стварају прилике да деца долазе до својих теорија и истина, да развијају и надограђују своје компетенције. „Развој се подстиче тако што се кроз интеракцију са децом спонтане активности за које она показују интересовање и иницијативу обогаћују оним што је деци у зони наредног развоја (Vigotski, 1977 према Виђеvac i Ковачевић, 2020: 467). У том смислу, у пројектном приступу учењу присутна је и оправдана тенденција да се „од самог почетка осмишљавања пројекта у њега уткају академске, социјалне и емоционалне компетенције за учење“ (Lev i sar., 2022: 68). „Алат“ који, у том смислу, методика УО нуди будућим васпитачима јесу оперативни

задаци, уз подстицај да их посматрају као „операционализацију могућности за различите начине учешћа деце у разним ситуацијама и односима“ (*Osnove programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja*, 2018: 8). Васпитачима, а пре свега студентима као почетницима од великог су значаја у склопу планирања ситуација учења, имајући у виду да постављање темеља научне писмености представља сложен задатак. Операционализација задатака у једној ситуацији учења подразумева конкретизацију специфичних компетенција и поступака који су потребни, на пример, за истраживање природне појаве за коју су деца заинтересована и пажљиво осмишљавање прилика за учење (начина ангажовања деце, простора) којима се може допринети развоју тих компетенција. У том процесу, развој специфичних компетенција се третира као постављање основа научне писмености деце и као стварање прилика за остваривање добробити деце. Дугорочни циљеви остају апстрактни, ако се не конкретизују, операционализују кроз краткорочне. Истовремено, важно је и да васпитачи уче да остану флексибилни и отворени за новине које се указују током учења целине, будући да рад на пројекту не допушта да се целокупан процес његовог развијања предодреди унапред (Lev i sar., 2022).

Закључак

У раду смо се осврнули на неколико аспеката значаја методике УО у професионалном образовању васпитача, те њиховом оснаживању да подржавају различите аспекте добробити предшколске деце. Методика УО представља једну од значајних карика у практичној обуци васпитача за реализацију и квалитетну примену интегрисаног приступа, имајући у виду различите аспекте значења интегрисаности. Незаобилазна је и у припреми васпитача за примену пројектног

приступа учењу и нове концепције основа програма предшколског васпитања и образовања, принципа и стратегија доприноса добробити деце у том раду. Полазећи од специфичности методике и саме области УО, може се сматрати и једним од „носећих стубова“ у припреми васпитача за развој научне писмености деце и постављање темеља математичке, научне и технолошке компетенције, те тако и у остваривању континуитета у образовању.

Литература

- Buđevac, N. i Kovačević, Z. (2020). Sagledavanje deteta i procesa učenja u novim Osnovama programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja. U: Opačić Z. i Zeljić G. (ur.). *Programske (re)forme u obrazovanju i vaspitanju – izazovi i perspektive* (463–476). Međunarodni naučni skup Programske (re)forme u obrazovanju i vaspitanju – izazovi i perspektive, 20. maj 2019. Beograd: Univerzitet u Beogradu Učiteljski fakultet.
- Çabuk, B., & Haktanir, G. (2010). What should be learned in kindergarten? A Project approach example. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 2550–2555.
- Kovačević, Z. (2022). Čime se bavimo u vrtiću i zašto mislimo da je to važno? *Research in Pedagogy*, 12(2), 391–406.
- Krnjaja, Ž. i Pavlović Breneselović, D. (2017). *Kaleidoskop: Projektni pristup učenju*. Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju i Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Lev, S. i sar. (2022). *Projektno učenje za predškolski i mlađi školski uzrast*. Beograd: Clio.
- Martin, D. J. (2008). *Elementary Science Methods – A Constructivist Approach*. Wadsworth Publishing: CENGAGE Learning.
- Marušić Jablanović, M. i Blagdanić, S. (2019). *Kada naučno postane naučeno: prirodno-naučno opismenjavanje u teoriji, istraživanjima i naučnoj praksi*. Beograd: Učiteljski fakultet i Institut za pedagoška istraživanja.
- Miljak, A. (2009). Integracijski pristup u ranom odgoju i obrazovanju na konceptualnoj i/ili djelatnoj razini. Internacionalna naučna i stručna konferencija u predškolskom obrazovanju: *Integracijski pristup kao*

- načelo u radu s djecom predškolske dobi*, 12–14. oktobra 2009. Opatija, Zbornik radova, 11–18.
- Miščević Kadijević, G, Mandić, D. & Bojanić, J. (2019). *Preschool Teachers' Assessment of the Integrative Approach to Environmental Education*, *Inovacije u nastavi*, 32 (3). 90–99.
- Nedimović, T., Đorđev, I. i Stojanović, A. (2022). *Primena holističkog pristupa u praksi iz perspektive vaspitača*. *Inovacije u nastavi*, 35 (4), 13–27.
- Osnove programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja: Godine uzleta* (2018). Beograd: Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije. Retrieved from: <https://prosveta.gov.rs/wp-content/uploads/2018/09/OSNOVE-PROGRAMA-.pdf>
- Pešikan, A. (2013). *Nastava*. U: Anderson, L. i Noack-Aetopulos, C. (ur.). *Nastava orijentisana na učenje* (101-131). Solun: Centar za demokratiju i pomirenje u jugoistočnoj Evropi.
- Vilotijević, M. i Vilotijević, N. (2008). *Inovacije u nastavi*. Vranje: Učiteljski fakultet.
- Vujičić, L. (2013). *Razvoj znanstvene pismenosti u vrtiću: izazov za odgajatelje*. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 19 (73), 8–10.
- Vulfolk, A. i sar. (2014). *Psihologija u obrazovanju 1*. Beograd: Clio

Zorica Veinović

**METHODOLOGY OF ENVIRONMENTAL STUDIES AND
EMPOWERING OF (FUTURE) PRESCHOOL TEACHERS TO
SUPPORT THE CHILD'S WELL-BEING**

Summary: One of the key concepts in the new conception of the preschool education program's foundations is the well-being of child. As part of preschool teacher's strategy in developing an actual education program, this document also proposes the principles that should be followed in process of supporting child's well-being. One of them is the principle of integration. It envisages child's learning as an integrated experience, not as an individual activity within a specific educational area or an activity based on a detached aspect of the development. The role of environmental education and social studies methodology is indisputable in the preschool teacher professional education, since this educational area is integrative by itself and represents a promising field for many topics that are of interest to and important to children to be realized in the context of other subject areas. Future preschool teachers also become more competent to support the child's well-being through activities and building relationships, as well as to apply all principles in that process: through developing competences to support and to encourage children's interest in natural and social phenomena and processes, and competencies to create opportunities for their research and learning of practical life activities, as well as through studying how to help children discover and understand environmental or social aspects of problems that interest them. The paper will also discuss some of the challenges that future preschool teachers face in understanding and implementing the preschool education program's foundations, as well as possible solutions and tools offered by environmental education and social studies methodology. Some of them are: how to encourage children's interest in some

practical life activities that are valuable and important to them and their community; how to maintain a balance between respect for children's interests and initiative, on the one hand, and short-term planning and systematically organizing project development, on the other hand; how by planning and implementing a single learning activity they become more competent in developing the project as a whole and vice versa. The paper also considers the way in which the environmental education and social studies methodology can contribute to the empowerment of (future) preschool teachers in achieving continuity in education from the point of view of one key educational competence for lifelong learning.

Keywords: child's well-being, principles in developing a realistic program, preschool teacher, environmental education and social studies methodology.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

373.2(082)(0.034.2)
373.2:004(082)(0.034.2)
004.8(082)(0.034.2)
37.091.313(082)(0.034.2)

НАУЧНО-стручна конференција међународног карактера Поглед у будућност : демократски и рефлексивни приступ пракси предшколског васпитања и образовања (1 ; 2024 ; Кленике)

Поглед у будућност: демократски и рефлексивни приступ пракси предшколског васпитања и образовања [Електронски извор] : зборник радова са Прве научно-стручна конференције међународног карактера, октобар, 2024, [Кленике] = A look into the future: a democratic and reflective approach to the practice of preschool education : collection of papers of the first scientific and professional conference of an international character, october, 2024 [Klenike] / [уредник Јасмина Јовић]. - Лесковац : Академија струковних студија Јужна Србија, 2025 (Бујновац : Одсек Висока школа за васпитаче "Бујновац"). - 1 електронски оптички диск (CD-ROM) : текст ; 12 cm

Системски захтеви: Нису наведени. - Насл. са насловне стране документа. - На врху насл. стр.: Академија струковних студија Јужна Србија одсек – Висока школа за васпитаче Бујновац; Academy of professional studies South Serbia department for preschool teachers
Бујновац. - Radovi na srp., engl. i grč. jeziku. - Тираж 50. - Библиографија уз сваки рад. - Summaries..

ISBN 978-86-6194-012-5

а) Предшколско васпитање -- Зборници б) Информациона технологија --
Образовање -- Зборници в) Вештачка интелигенција -
- Зборници г) Предшколско образовање -- Године узлета -- Зборници

COBISS.SR-ID 165747465